

TỔNG QUAN LÝ THUYẾT VỀ TÁC ĐỘNG CỦA KIỂM SOÁT NỘI BỘ ĐẾN HIỆU QUẢ HOẠT ĐỘNG VÀ RỦI RO CỦA CÁC NGÂN HÀNG THƯƠNG MẠI VIỆT NAM

Ngày nhận: 08/4/2015
Ngày nhận lại: 10/6/2015
Ngày duyệt đăng: 10/8/2015
Mã số: 8-15-50

Nguyễn Tuấn ()*
*Đường Nguyễn Hưng (**)*

Tóm tắt: Bài viết tổng hợp các nghiên cứu lý thuyết và thực nghiệm về tác động của kiểm soát nội bộ (KSNB) đến hiệu quả hoạt động và rủi ro của các ngân hàng thương mại (NHTM). Nghiên cứu sử dụng cách tiếp cận lý thuyết đại diện và lý thuyết đối phó ngẫu nhiên, phương pháp nghiên cứu lịch sử dựa trên tổng quan nghiên cứu thực nghiệm trên thế giới về KSNB và nhận ra được những lỗ hổng trong các nghiên cứu tại Việt Nam. Từ đó bài viết tổng hợp được khái niệm về KSNB; sử dụng khuôn khổ KSNB của COSO, Basel và khung pháp lý Việt Nam về KSNB NHTM để gợi ý hướng nghiên cứu và mô hình thực nghiệm về tác động của KSNB đến hiệu quả hoạt động và rủi ro của các NHTM Việt Nam. Đồng thời, bài viết đã xác định được một số câu hỏi nghiên cứu và giả thuyết nghiên cứu dựa trên hướng nghiên cứu đã đề xuất.

Từ khóa: Kiểm soát nội bộ, hiệu quả hoạt động, quản lý rủi ro, ngân hàng thương mại.

Giới thiệu

Các đơn vị đều mong muốn hoạt động sản xuất kinh doanh đạt được hiệu quả cao, quản lý các rủi ro có thể xảy ra, hoạt động tuân thủ pháp luật và các quy định, báo cáo tài chính được lập một cách tin cậy. Tuy nhiên, trong hoạt động của đơn vị tiềm ẩn nguy cơ không đạt được mục tiêu do những yếu kém từ: nhà quản lý, đội ngũ nhân viên hoặc bên thứ ba trong quá trình thực hiện nhiệm vụ, gây ra những rủi ro hay giảm hiệu quả hoạt động của đơn vị. Việc xây dựng hệ thống KSNB là một trong những giải pháp đánh giá và quản lý rủi ro, nâng cao hiệu quả hoạt động nhằm giúp đơn vị đạt được các mục tiêu.

Trong những năm qua, hệ thống NHTM Việt Nam đã có những bước phát triển đáng kể cả về quy mô tài sản, hệ thống mạng lưới giao dịch, sản phẩm dịch vụ, cũng như hệ thống công nghệ ngân hàng. Tuy nhiên, bên cạnh

những mặt đạt được về quy mô và lợi nhuận thì hệ thống NHTM cũng đang bộc lộ nhiều hạn chế, yếu kém và có nguy cơ rủi ro cao. Quy mô NHTM có xu hướng mở rộng, nhưng hiệu quả hoạt động thiếu ổn định, bên cạnh đó nhiều rủi ro đã xảy ra và đang cần giải quyết như nợ xấu, khả năng phá sản ngân hàng. Một trong những giải pháp mang tính chiến lược và cấp thiết là việc thiết lập và nâng cấp KSNB của NHTM (Podpiera, 2006). KSNB trở thành cơ chế tự phòng chống rủi ro quan trọng và mang lại hiệu quả trong hoạt động của NHTM.

Thực tế, hoạt động KSNB tại các NHTM Việt Nam mới được đề cập về mặt lý luận và áp dụng vào thực tiễn trong vài năm gần đây, tuy nhiên quá trình áp dụng còn nhiều lúng túng, thiếu kinh nghiệm cả về lý thuyết và thực tiễn. Do vậy, thực tế tại hầu hết các NHTM Việt Nam, KSNB chưa được đặt đúng vị trí, KSNB được hiểu và thực hiện khác nhau ở mỗi ngân hàng. Bên cạnh đó, Ngân hàng